
УДК 811.161.2'06.373 Р:Керста

«СЛОВО ТВОЄ ДО ПАМ'ЯТИ НАШЕЙ ВЗАТИ»¹ **(до 80-річчя від дня народження** **Розалії Керсти)**

Розалія Йосипівна Керста — незабутнє ім'я української мовознавчої науки — впродовж майже 20 років працювала в групі істориків-лексикографів відділу української мови Інституту українознавства імені І. Крип'якевича НАН України, яких небезпідставно можна вважати творцями «львівської лексикографічної школи». Адже саме у Львові від 50-их рр. ХХ ст. і до сьогодні розвивається у практичному і теоретичному планах українська історична лексикографія.

Розалія Йосипівна Керста народилася 24 липня 1933 р. у селі Ковпин Брідського району Львівської області в сім'ї Йосипа Трохимовича Шелеста, місцевого мельника, й Анни Василівни Шелест [13: 231]. У Ковпині вперше переступила поріг школи, навчилася читати і писати, але незабаром батьки оселилися у Бродях, і вже з 1945 року Розалія навчається у Брідській середній школі № 1 [1: 134]. У 1951 р. Розалія Йосипівна стає студенткою українського відділення філологічного факультету Львівського державного університету ім. І. Франка. Із вступом до університету розпочався новий етап у становленні майбутнього науковця-філолога. Розалія Керста, як зазначає професор Д. Бучко, «будучи студенткою філологічного факультету, відвідувала заняття І. Ковалика, П. Коструби, Є. Кротевица й інших відомих і менш

¹ Цитату взято: Сіа книга названнаа Перло Многшчїнное. Съставленна Трѣдолоубїемь: презь Кирила Транквѣліона. — Чернігів, 1646. — С. 61 зв.

відомих учених, що, зрозуміло, вплинуло на формування її наукових інтересів та вибір подальшого життєвого шляху» [7: 6].

Уся наукова діяльність Р. Керсти пов'язана із відділом історичних словників (до того — відділ мовознавства; сьогодні — відділ української мови) Інституту суспільних наук Академії наук УРСР у Львові (з 1993 — Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України), в якому пройшла шлях від посади референта з 1957 року до старшого наукового співробітника.

У той час Інститут суспільних наук був універсальною академічною установою гуманітарного спрямування на Західній Україні. Тут творилися ґрунтовні дослідження з різних галузей знань: історії, філософії, літературознавства, археології, мовознавства. Попри всі складнощі часу, власне на початках існування Інституту, коли його очолював Іван Петрович Крип'якевич (1953–1962), в його будову були закладені ті принципи наукової творчості та міжлюдських взаємин, які дозволили установі зберегти своє обличчя. Вони властиві Інституту і до сьогодні. І.П. Крип'якевич уособлював зв'язок між найкращими досягненнями гуманітарної, передусім історичної, науки в Західній Україні у першій половині ХХ століття та наступними поколіннями учених, яким довелося жити і працювати в умовах безупинного ідеологічного тиску та політичних репресій [3: 17].

В Інституті, незважаючи на особливості радянського часу, значною мірою зберігався дух НТШ. Як зазначає Уляна Єдлінська: «У другій половині п'ятдесятих та на початку шістдесятих років відділ мовознавства Інституту суспільних наук АН УРСР відчутно поповнився науковою молоддю, яка працювала над індивідуальними темами, здобуваючи наукові ступені кандидата наук. До відділу поступово вливалися Мирон Онишкевич, Валентина Карпова (одночасно й учений секретар інституту), Лев Полюга, Дмитро Гринчишин, Михайло Худаш, Розалія Керста, Олександра Захарків, Марта Сенів... У відділі скристалізувалися дві тематичні групи — історія мови та діалектологія, творячи два окремі сектори. Історична тематика для співробітників відділу не була чужою, її супроводжував дух історичної проблематики, праці покійного професора І. Свенціцького, // дослідження Галицько-Волинського літопису А. Генсьорського, історична тематика деяких дисертацій» [4: 513–514]. У відділі панувала особлива атмосфера жертвовності у ставленні до науки, яку створювала Лукія Гумецька — відомий дослідник у галузі слов'янського мовознавства, лексикології, лексикографії та ономастики.

Розалія Керста стала співробітником Інституту тоді, коли історики мови розпочали довголітню працю над укладанням фундаментального «Словника староукраїнської мови XIV–XV ст.». У 1957 році з Києва до Інституту передано Картотеку «Історичного словника українського язика» за ред. професора Є. Тимченка. Це знаменувало появу нового завдання — продовження укладання історичного словника української мови. Переглянувши матеріали Картотеки словника за ред. проф. Є. Тимченка, а також опрацювавши відповідну літературу, колектив

вирішив розпочати роботу над словником, побудованим за новими принципами. З 1958 до 1962 року лексикографи відділу мовознавства створювали Картотеку «Словника староукраїнської мови XIV–XV ст.». У цій словниковій групі розпочала свою працю і Розалія Керста.

Реально оцінюючи тодішній рівень українських пам'яток, рівень українського історичного мовознавства, спроможності колективу, Л. Гумецька як джерело для історичного словника на цьому етапі науково обгрунтувала тематично, жанрово і кількісно обмежений комплекс пам'яток, які стосувалися офіційної адміністративної діяльності Литовсько-руської держави XIV–XV ст. Пам'ятки ділового жанру засвідчували народну мовну основу, традиційний зв'язок із попереднім етапом розвитку української мови та історично зумовлений процес входження української мови в новий міжнародний контекст.

Під керівництвом професора Л. Гумецької лексикографи працювали над укладанням Картотеки: суцільного розписування відібраних для словника пам'яток, розмножування карток-цитат, оформлення кожної зокрема карточки тощо. Цю працю завершили в 1962 р. Картотека словника, яка містить усі слова всіх (світських) пам'яток староукраїнської мови XIV–XV ст., налічує близько 260 тисяч карток [12: 2–3].

Р.Й. Керста брала участь у розмножуванні карток до згадуваного словника. Це була складна і трудомістка праця. Більшість джерел — переважно рукописи та стародруки XIV–XV ст., що зберігаються в архівах і бібліотеках Москви, Санкт-Петербурга, Львова, Вільнюса, Кишинєва, Києва, Кракова, Варшави та ін. Ілюстративний матеріал із джерел укладачі Словника розписували від руки на стандартних картках, які, крім заголовного слова у початковій формі й цитат, закінчених за змістом частин тексту, містили паспортизацію: дату і місце (якщо відомо) написання пам'ятки, умовне скорочення пам'ятки, вказівку на цитати із відповідного джерела. Для розмножування цих карток використовували спеціальний склограф і скломасу, а також розмножувальний апарат «Ера» [5: 32].

Розалія Керста уклала список джерел та умовних скорочень. До канону джерел Словника увійшли грамоти (дарчі, підтвердні, купчі, жалувані, договірні, присяжні, розсудні, правові, розмежувальні), написані західно-руською писемною мовою в канцеляріях Молдавського князівства, листи, тестаменти, інвентарі люстрації, угоди, статuti тощо [5: 42–43]. Вона не лише розписувала пам'ятки XIV–XV ст., а й виконувала непросту технічну роботу, а також уклала для другого тому такі словникові статті: **свойство–селанинь, Стефань–сжсєдь**. Як відомо, «Словник староукраїнської мови XIV–XV ст.» отримав першу академічну премію ім. Івана Франка.

Робота над Картотекою спонукала також до виокремлення наукових зацікавлень серед членів авторського колективу, зокрема історична ономастика стає пріоритетом для наукових досліджень Михайла Худаша, Марти Сенів та Розалії Керсти.

Інтерес дослідниці до ономастичних проблем сформувався у процесі роботи, яка передбачала опрацювання великої кількості друкованих і рукописних джерел староукраїнського періоду, що містили багатючий ономастичний матеріал. Вона укладає Картотеку власних назв людей, особливо увагу зосереджує на чоловічих іменуваннях. У 1962 р., обіймаючи посаду референта, Розалія Йосипівна публікує свою першу статтю: «**Функції суфікса -ич-и в українських топонімічних назвах XIV–XV ст.**».

Дирекція Інституту, зважаючи на наукові перспективи Розалії Керсти, у 1964 р. перевела її на посаду молодшого наукового співробітника відділу історичних словників. Ця подія позитивно вплинула на розвиток академічної кар'єри дослідниці, завдяки якій, як уже згадувалося, сформувалося коло наукових зацікавлень, пріоритетне місце серед яких посідає історична ономастика. Р. Керста, будучи представницею львівської ономастичної школи, постійно примножувала традиції цієї школи, започатковувала новаторські підходи в ономастичній науці.

Наукова доля Р.Й. Керсти склалася так, що вона не лише брала безпосередню участь у створенні «Словника староукраїнської мови XIV–XV ст.», а вже як досвідчений лексиколог, поряд із провідними спеціалістами-лексикографами, дослідниками давніх пам'яток, Д. Гринчишином, Л. Полюгою та ін., розробляла концепцію «Словника української мови XVI — першої половини XVII ст.». Вона належить до кола якнайактивніших укладачів та редакторів цього словника. Починаючи від 1975 р., науковці відділу займалися виявленням, аналітичним дослідженням та добором пам'яток, які увійшли в майбутньому до канону джерел Словника. Як зазначено в «Передмові» до I випуску «Словника української мови XVI — першої половини XVII ст.», протягом трьох років в архівах та рукописних відділах бібліотек України (Києва, Львова, Харкова, Одеси, Чернівців, Ужгорода), Росії (Москви, Санкт-Петербурга), Литви (Вільнюса) працювали в основному автори попереднього словника: Дмитро Гринчишин, Олександра Захарків, Іван Керницький, Розалія Керста, Мирон Онишкевич, Лев Полюга, Михайло Худаш, Марта Сенів, а також Ярослава Закревська, Надія Осташ, Ольга Федик, Ганна Войтів. Мовний аналіз пам'яток здійснювала ще проф. Лукія Гумецька [6: 3].

Усі етапи цієї роботи пов'язані з іменем Розалії Керсти. Як відомо, безпосереднє створення словника розпочинається від картотеки. Картотека нашого словника нараховує понад 800 тисяч карток-цитат. Паралельно розроблено інструкцію для укладання словникових статей, опрацьовано найважливіші принципи побудови словника. У 1983 році опубліковано Пробний зошит цього історичного словника і відбулося його широке обговорення за участю мовознавців, спеціалістів з лексикографії Києва, Москви, Мінська, Ужгорода, Тернополя та ін.

Розалія Йосипівна розписала такі пам'ятки української писемності: ділові пам'ятки з «Актов Бориспольского мѣйского уряда 1612–1699 гг.», «Палінодію» З. Копистинського (Київ, 1621), «Лист Іпатія Потія до князя Костянтина Костянтиновича» (Рожанка, 1598)», «Писання про-

ти лютеран» (Супрасльський монастир, 1580); рукописні пам'ятки, що зберігаються у Центральному державному історичному архіві у Львові та у Відділі рукописів Львівської національної наукової бібліотеки ім. В. Стефаника (Архів Сапіги); документи Львівського Ставропігійського братства та ін.

Для історичного словника мовознавець уклала такі частини: **а—азали** (I випуск); **вимагати—выпродати** (V випуск); **выпросити—в'єдно, в'єрний—в'єундован'є** (VI випуск). Р. Керста — член редколегії нашого словника, брала участь у редагуванні лексикографічних матеріалів для перших чотирьох випусків словника (букви **А, Б, В**).

Власне тоді лексикограф Розалія Керста багато уваги приділяла вивченню різних способів іменувань особи в українських пам'ятках XVI—XVII ст., див. її праці: «Українські чоловічі особові назви у XVI ст.» (Львів, 1965), «Типи українських чоловічих особових назв у XVI ст.» (Львів, 1969), «З історії формування українських чоловічих особових назв» (Львів, 1970), «Народні форми українських імен у XVI ст.» (Київ, 1971), «Канонічні і народні форми українських чоловічих імен у XVI—XVII ст.» (Київ, 1972), «Описове визначення особи у пам'ятках української мови XVI ст.» (Київ, 1975) та ін. Важливо, що «дослідниця переконала своїх колег-укладачів словника у необхідності до реєстру «Словника української мови XVI — першої половини XVII ст.» включати ономастичний матеріал, оскільки він значно доповнює апелювану лексику названого періоду, почерпнута з опрацьованих писемних джерел» [7: 7].

Розалія Керста вимогливо ставилася до наукової діяльності, постійно цікавилася новітніми мовознавчими дослідженнями, укладаючи окремі словникові статті, фахово використовувала наявний матеріал для подальшого опрацювання. Її невсипуща енергія заряджала також і молодих дослідників до пошуків власної наукової стежини, до вдумливого прочитання пам'яток української мови. Безкорислива допомога, консультивання, практичні поради у ділянці лексикографічної майстерності — все це викликало повагу колег і співробітників.

Кандидатську дисертацію «Українська антропонімія XVI ст. (чоловічі іменування)» Р.Й. Керста захистила в 1978 р. Ця праця виявилася чи не першим в українському мовознавстві монографічним описом історичної антропонімії XVI ст. Окрім цього, на основі кандидатської дисертації Розалія Йосипівна видала книжку «Українська антропонімія XVI ст. Чоловічі іменування» (Київ, 1984), в якій досліджено багатство української антропонімії XVI ст. усіх етнічних земель України у нерозривному зв'язку з відповідними явищами антропонімії інших східнослов'янських мов. Авторка проаналізувала способи ідентифікації особи в адміністративно-юридичних документах XVI ст., фонетичні особливості і словотвірні типи власних імен. Цінним є те, що у монографії використано архівні матеріали, матеріали картотеки «Словника української мови XVI—першої половини XVII ст.», публікації пам'яток письменства тощо. Велике значення для слов'янської ономастики мав новаторський підхід Розалії Керсти до оцінки антропонімів як джерел

історичної лексикології і лексикографії, історико-географічних, краєзнавчих та інших досліджень. Монографія «Українська антропонімія XVI ст. Чоловічі іменування» викликала зацікавлення у слов'янській лінгвістиці, доказом цього є рецензії зарубіжних мовознавців: *Stryminsky Bohdan* // *Harvard Ukrainian Studies*. — Harvard, 1987; *Усцінович Г.К.* // *Беларуская лінгвістика*. — Мінск, 1986; *Pedyczak S.* // *Slavia orientalis*. — Warszawa, 1985; *Wolnicz-Pawłowska E.* // *Onomastica*. — 1988.

У відділі української мови збереглися листи лінгвістів до Розалії Йосипівни, в яких також високо оцінено монографію дослідниці. Професор П. Чучка в одному із листів писав: «Вельмишановна Розаліє Йосипівно! Широ вдячний Вам за книжку і те задоволення, яке вона принесла мені при повторному її читанні. Ви просто молодець. Дуже добре, що Ви її видали, а особливо, що вмістили до неї «Додаток» у вигляді народних варіантів християнських імен XVI ст. Ваші «Додатки» примусили мене два дні сидіти за робочим столом і переносити їх у мій «Історико-етимологічний словник прізвищ українців Закарпаття», а я, зі свого боку, заставив свого аспіранта розписати Ваші «Додатки» і внести їх у його картотеку до теми «Варіативність власної особової назви на різних рівнях мови» (Ужгород, 1984). У листі від К. Галаса читаємо: «Глибоко шанована Розаліє Йосипівно! Велике Вам ономастичне спасибі за Вашу бездоганно виконану монографію, якою Ви ласкаво приділили певну увагу й моїй особі, надіславши її мені... У зв'язку з виходом Вашої праці прийміть мої якнайщиріші вітання. Це одна з вагомих ономастичних монографій у всій слов'янській мовознавчій науці. Це не комплімент, а моя справжня думка про Вашу працю. І мені приємно, що був серед тих, що на засіданні вченої ради в Ужгороді голосував за присвоєння Вам ученого ступеня» (Ужгород, 1984).

Іншим важливим аспектом дослідження Розалії Керсти у галузі ономастики стало вивчення специфіки цього пласту лексики на окремих територіях України: «**Мовні джерела до вивчення історії Вінниччини**» (Вінниця, 1985), «**3 історичної ономастики Чернігівщини**» (Чернігів-Ніжин, 1988), «**3 історичної ономастики Вінниччини**» (Вінниця, 1989), «**Ще раз про Рівне**» (1990).

Особливе місце у творчих зацікавленнях дослідниці посідала її рідна земля — Брідщина. У наукових нарисах: «**Не Бродівщина, а Брідщина, не бродівський, а брідський**» (Броди, 1993), «**До питання про історичну прикметникову форму топоніма Броди**» (Броди, 1998) Розалія Йосипівна розв'язала питання правильного написання топоніма Брідщина та відтопонімних прикметників. Незважаючи на те, що слова *Бродівщина*, *бродівський*, *бродівчани* міцно увійшли в мовну практику місцевого (і не тільки місцевого) населення, у діловодство, пресу, науковець довела незаконірно, з погляду мовознавства, вживання цих лексем, підкреслюючи, що по-українському повинно бути *Брідщина*, *брідський*, *брідчани* [10: 84–85].

Окрім цього, Розалія Керста досліджувала прізвища мешканців Брідщини. У розвідці «**Із спостережень над прізвищами Брідщини**» авторка ро-

бить висновки, що у сучасних прізвищах Брідщини «знайшли відбиття різні аспекти історії нашого народу: соціальна структура суспільства (Войнович, Попадич, Дяк), побут, заняття, виробництво, міграційні процеси, топографічні особливості місцевості, її рослинний і тваринний світ (Паляниця, Борщ, Кисіль, Швайка, Поліщук, Бойко, Борсук, Вовк). У цьому відношенні такі прізвища є скарбницею історико-культурної спадщини, предметом спеціального вивчення загальної історії народу» [8: 90–91].

Р. Керсту як справжнього ономаста цікавило місце ономастики у творчому доробку Я. Головацького, Л. Гумецької, І. Ковалика, І. Огієнка, І. Франка, що висвітлено у наукових працях: «Атрибутивні назви осіб у Словнику Я. Головацького» (Тернопіль, 1989), «Роль Івана Франка в розвитку слов'янської ономастики» (Київ, 1990), «Ономастична спадщина І. Огієнка» (Львів, 1992), «Питання ономастичного словотвору у працях проф. Ковалика» (Тернопіль, 1993), «Питання ономастики у науковій спадщині Л. Гумецької» (Київ, 1995).

Особливий інтерес викликає дослідження метрологічної й темпоральної лексики. Із лінгвістичної розвідки «Описові метрологічні та темпоральні назви у пам'ятках української мови XVI–першої половини XVII ст.» (Київ, 1991) дізнаємося про назви мір довжини, які в українських пам'ятках передано описовими стійкими словосполученнями: *на стрелене лука, на стрельбище, якъ з лука стрелит*, де за одиницю виміру довжини приймали віддаль, на яку летить стріла, випущена з лука. Про наявність різноструктурних найменувань мір у староукраїнській мові свідчать такі ад'єктивні означення: *верста добрая, верста великая, великая миля, великая полмиля, легкая миля, миля полская* тощо. Серед назв поземельних мір у статті зафіксовано такі: *день, днина, полднина*. Наведені приклади вказують на те, що за одиницю виміру приймали таку площу землі, яку можна обробити за один день. У цій статті мовознавець ґрунтовно дослідила деякі темпоральні назви, представлені в пам'ятках української мови XVI–першої половини XVII ст.: описові вирази на позначення часових понять (*день святого Николы Зимного, на масныи запусты, в самою косовицу*), адвербіалізовані формули, що виражали темпоральні назви на означення окремих проміжків доби (*ис полу(д)ня, по свитаню, в полунощи*) тощо. Авторка підкреслює, що «фіксація таких назв в історичному словнику дає цікаві відомості не лише для мовознавців, а й для широкого кола спеціалістів матеріальної і духовної культури народу» [9: 43].

Відзначмо, що у науковому доробку дослідниці також ґрунтовні статті, що стосуються теоретичних і практичних проблем лексикології та лексикографії: «Обговорення пробного зошита Словника староукраїнської мови XIV–XV ст.» (1965), «Картотека Словника української мови XVI–першої половини XVII ст.» (Львів, 1989), «Питання лексикології та лексикографії у ЗНТШ» (Львів, 1990) тощо.

З моменту праці над діалектним Атласом української мови важливим напрямком у відділі історичних словників стають різнопланові діалектологічні студії, які очолювала Я. Закревська. До діалектологічної тематики входила зокрема праця над підготовкою «Словника гуцульських

говірок». Р. Керста брала участь у кількох експедиціях на Гуцульщину, стала співавтором укладених і підготовлених до друку початкових випусків «Словника гуцульських говірок», одним із укладачів принципів побудови цього словника, що знайшло відображення у працях: «Словник гуцульських говірок: основні засади і принципи» (Київ, 1991), «Словник гуцульських говірок (Літера Б)» (Київ, 1991), «Інструкція для укладання діалектних словників» (у співавторстві з Я. Закревською й У. Єдлінською) (Львів, 1992), «З народного календаря гуцулів (мовні замітки)» (Чернівці, 1993).

Розалія Йосипівна редагувала статті до збірника «Гуцульщина. Лінгвістичні етюди» (Київ, 1991); «Українська лексика в історичному та ареальному аспектах» (Київ, 1991), «Українська історична та діалектна лексика» (Київ, 1995).

Визначальну роль у формуванні Розалії Керсти як слов'янського ономаста і лексикографа відіграла її участь у різноматичних загальносоюзних, всеукраїнських та міжнародних наукових конференціях, симпозиумах, конгресах, з'їздах, наприклад: Всесоюзна наукова конференція «Власне ім'я» (Москва, 1968), Міжвузівська республіканська наукова конференція «Питання словотвору східнослов'янських мов» (Київ, 1969), Всесоюзна наукова конференція «Актуальні проблеми історичної лексикології східнослов'янських мов» (Дніпропетровськ, 1975), Міжнародний симпозиум з проблем етимології, історичної лексикології і лексикографії (Москва, 1984), «International Kongress fur Namenforschung. Resumees der Vortrags und Mitteilungen» (Leipzig, 1984), Міжнародний симпозиум ЮНЕСКО «Іван Франко і світова культура» (Львів, 1988), Республіканська конференція «Науково-технічна революція і сучасні процеси розвитку лексики української народнорозмовної мови» (Ужгород, 1989), Міжнародна науково-практична конференція «Проблеми Гуцульщини» (Косів, 1993) та ін.

Така співпраця дала можливість тісного наукового та особистого спілкування зі знайомими вченими. Скажімо, із Розалією Йосипівною Керстою зав'язали щирі приятельські стосунки відомі слов'янські ономасти й етимологи з Росії — О.Н. Трубочов, Т.А. Сумнікова, Польщі — Е. Вольнич-Павловська, М. Кондратюк, Білорусі — Г.К. Усцінович та ін. Знайомства Р. Керсти переростали в приятелювання також з українськими мовознавцями: Д. Бучком, К. Галасом, П. Гриценком, І. Желізняк, А. Залеським, В. Карповою, Л. Паламарчуком, С. Панцьо, П. Чучою та ін.

Друзі і колеги з Інституту українознавства НАН України зазначають, що «окрема сторінка творчої біографії дослідниці — це невтомна праця консультанта з питань історії мови та ономастики, яку вона з однаковою сумлінністю проводила як для учнів Малої академії наук чи дипломантів, так і для досвідчених мовознавців» [2: 69]. До праць Р. Керсти, у яких окреслено найважливіші проблеми, що пов'язані з ономастикою та історичною лексикою, постійно зверталися і звертаються вже відомі українські ономасти та лексикологи — Г. Бачинська, Б. Близнюк, Г. Бучко, Г. Войтів, Р. Осташ, Г. Панчук, С. Панцьо, І. Фаріон та ін.

За відповідальність, наполегливість, активну життєву і наукову позицію, результативність та сумлінність у праці дирекція академічної установи неодноразово нагороджувала Розалію Керсту преміями та подяками. Про її незаперечний авторитет у колективі Інституту, зрештою, свідчать характеристики та відгуки співробітників відділу історичних словників, збережені в особовій справі. Наприклад, Л. Гумецька відзначала, що «у роботі над словником Р.Й. Керста виросла на першорядного спеціаліста, який не тільки добре знає, але й любить цю справу. Вона весь свій час віддає роботі над словником. Р.Й. Керста почала роботу в Інституті лаборантом і виросла у кваліфікованого співробітника. Для неї нема важливих і дрібних справ у відділі. Всіляку роботу вона виконує сумлінно, добре, вчасно» [Там само]. В. Карпова, читаючи частку словника, яку виконала Розалія Йосипівна, спостерегла, що «це є бездоганно виконана праця, читається з насолодою. Р.Й. Керста виконує лексикографічну роботу на рівні старшого наукового співробітника» [Там само]. Я. Закревська вбачала надзвичайну сумлінність у роботі Р.Й. Керсти, зауваживши, що «для неї не існує малих справ, вона вся віддається роботі, виконує все вчасно і досконало. Слід підкреслити і наукову активність Р.Й. Керсти — участь у багатьох конференціях, публікування праць» [Там само: 159].

Пам'ять про Розалію Йосипівну збережено у серцях і помислах її друзів, однокласників, колег, учнів. Зі спогадів її подружки і однокласниці Ярослави Павлюк дізнаємося, що «вона була доброю дочкою. Останнім часом майже кожної суботи їздила до хворої матері, маючи чималу сім'ю у Львові. Це матуся заронила в неї любов до слова, пісні. Пам'ятаю, у дев'ятому класі Рузя так захоплено розповідала, які вчора пісні почула від мами. І запам'ятала настільки, що із своєю товаришкою Лідєю Максименко проспівала пісню про розмову матері з сином, батько якого загинув у боротьбі з морською стихією, щоб врятувати корабель з людьми. Там є такі прикінцеві слова: Туга, чи як ми називаємо її — ностальгія примушує нині нас, сивоголових, долати сотні кілометрів, щоб переступити рідний батьківський поріг...». До цікавих спогадів про Розалію Керсту Я. Павлюк звернулася після чергової зустрічі, що відбулася в Бродях після смерті матері Р. Й. Керсти — Анни Василівни Шелест: «Як змінилася моя колишня шкільна товаришка. Сива, як голубка, стала, а однак врівноважена, спокійна. Чи, може, той спокій був поверхневим і так дорого — в ціле життя коштував їй? До чого гармоніював цей її голублячий погляд, сиве, коротко підстрижене волосся, тонка, майже дівоча постать, завжди у пориві, у русі, з отим ласкаючим слух: Голубочко... Вона була діяльна завжди. Мозок працював на перспективу». Дізнаємося від Ярослави Павлюк про дитячі роки Розалії Йосипівни: «вона була акуратною і пунктуальною. Тому, напевно, і одна з-поміж дівчат стала науковцем. Не було такого випадку, щоб Рузя прийшла у клас без вирішеної задачі чи вправи. Якось на неї завжди покладалися класні керівники. Може, і були тоді у нас нотки дитячої заздрості. Ми якось були більш інертні, пасивні, якось більш

заглиблені у себе. А Рузя? Хтось порушив дисципліну, і розібратися у виниклій ситуації допомагає класному керівникові вона, і розсуджує по-справедливості. Хай не буде це перебільшення, коли скажу, що вона була десь посередині — між учнями і вчителями».

Незважаючи на те, що вже немає Розалії Йосипівни Керсти (померла 24.04.1994 р.), співробітників Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України і досі єднають теплі й хороші спогади та думки про цю непересічну постать української лінгвістичної науки, яка залишилася близькою й рідною для них людиною, колегою. Наукова спадщина Р. Керсти настільки цінна й актуальна в українському мовознавстві, що ще довго утримуватиме зацікавлення різних дослідників. А найдорожчою лептою, яку внесла у життя Розалія Керста, стала її любов до ближнього.

1. *Автобіографія* // Особові справи працівників Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, звільнених у 1998–2010 рр.
2. *Вірна дочка Брідщини Розалія Керста (1933–1994)* // Брідщина. — 1994. — № 3–4. — С. 68–69.
3. *Галайчак Т., Луцький О.* Інститут суспільних наук: сторінки історії // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Збірник на пошану професора Юрія Сливки. — Львів, 2000. — Вип. 7. — С. 16–56.
4. *Єдлінська У.* З історії львівської лексикографічної школи // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Збірник на пошану професора Юрія Сливки. — Львів, 2000. — Вип. 7. — С. 510–516.
5. *Кровицька О.В.* Українська лексикографія: теорія і практика. — Львів, 2005. — 175 с.
6. *Передмова* // «Словник української мови XVI–першої половини XVII ст.» / НАН України Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича. — Львів, 1994. — Вип. 1. — С. 3.
7. *Розалія Керста.* Бібліографічний покажчик. — Львів, 2005. — 43 с.
8. *Розалія Керста.* Із спостережень над прізвищами Брідщини // Броди і Брідщина. Історично-мемуарний збірник. — Броди, 1998. — Книга II. — С. 90–92.
9. *Розалія Керста.* Описові метрологічні та темпоральні назви у пам'ятках української мови XVI — першої половини XVII ст. // Українська лексика в історичному та ареальному аспектах. — К., 1991. — С. 35–44.
10. *Розалія Керста.* До питання про історичну прикметникову форму топоніма Броди // Броди і Брідщина. Історично-мемуарний збірник. — Броди, 1998. — Книга II. — С. 83–85.
11. *Розалія Керста.* Особова справа // Особові справи працівників Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, звільнених у 1998–2010 рр.
12. *Словник староукраїнської мови XIV–XV ст.* Пробний зошит. — К., 1964. — 190 с.
13. «Українська мова». Енциклопедія / Редкол.: Русанівський В.М. (співголова), Тараненко О.О. (співголова), М.П. Зяблюк та ін. — К., 2000. — 752 с.: іл.

Ольга КРОВИЦЬКА, Юрій ОСІНЧУК (Львів)

Стаття надійшла 09.03.2013

Olga Krovyt'ska, Yuri Osinchuk
Lviv

WE HAVE HOLD YOUR WORD IN OUR REMEMBRANCE
(on the 80th anniversary of the birthday of Rosalie Kirsta)